

Отримано: 13 березня 2017 р.

Прорецензовано: 18 березня 2017 р.

Прийнято до друку: 23 березня 2017 р.

Кондрой К. О. Сучасні тенденції розвитку ринку лізингових послуг в Україні / К. О. Кондрой // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», травень 2017. – № 4(32). – С. 154–158.

УДК 336.774

JEL-класифікація: E22

Кондрой Катерина Олександрівна,
магістрантка, Національного університету «Острозька академія»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

У статті розкрито теоретичну сутність лізингу. Проведено ґрунтовний аналіз основних тенденцій розвитку ринку лізингових послуг в Україні протягом 2014–2016 рр. Так, зокрема, проаналізовано кількісні та якісні показники лізингового ринку, а саме: кількість лізингодавців на ринку України, динаміку кількості та вартості договорів фінансового лізингу як загалом, так і окремо за галузями, порівняно структуру джерел фінансування лізингових операцій за останні роки. На основі здійсненого дослідження виділено основні необхідні кроки, які допоможуть інтенсифікувати розвиток фінансового лізингу в Україні.

Ключові слова: лізингові послуги, лізингові компанії, ринок лізингу, лізинговий портфель.

Кондрой Екатерина Александровна,
магістрантка, Национальный университет «Острожская академия»

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЛИЗИНГОВЫХ УСЛУГ В УКРАИНЕ

В статье раскрыто теоретическую сущность лизинга. Проведен подробный анализ основных тенденций развития рынка лизинговых услуг в Украине в 2014–2016 гг. Так, в частности, проанализированы количественные и качественные показатели лизингового рынка, а именно: количество лизингодателей на рынке Украины, динамику количества и стоимости договоров финансирования лизинговых операций как в целом, так и отдельно по отраслям, проведено сравнение структуры источников финансирования лизинговых операций за последние годы. На основе осуществленного исследования выделены основные необходимые шаги, которые помогут интенсифицировать развитие финансового лизинга в Украине.

Ключевые слова: лизинговые услуги, лизинговые компании, рынок лизинга, лизинговый портфель.

Kateryna Kondroi,
magister, National University «Ostroh Academy»

MODERN TREND IN THE LEASING MARKET IN UKRAINE

In this article, we discovered the theoretical nature of the lease. We conducted detailed analysis of the main trends in the leasing market in Ukraine during 2014-2016 years. We analyzed quantitative and qualitative indicators leasing market: the number of lessors in Ukraine, the dynamics of the number and value of financial leasing contracts as a whole, and separately by sector, compared to the structure of the sources of leasing operations in recent years. The given article present a basic steps, which is necessary to help to intensify development of financial leasing in Ukraine.

Key words: leasing services, leasing companies, leasing market, leasing brief-case.

Постановка проблеми. Перспективним джерелом інвестування в оновлення основних засобів і технологій підприємств є фінансовий лізинг. Адже саме він, як фінансова послуга, є одним із критеріїв росту конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, завдяки технічній модернізації виробництва, що своєю чергою призведе до інтенсифікації структурної перебудови української економіки. Саме тому є актуальним питання дослідження сучасного стану та шляхів ефективного розвитку лізингового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі є значна кількість праць присвячених дослідженню проблем ринку лізингових послуг в Україні. Зокрема, у працях Н. Б. Ярошевич [9], О. В. Борисюк [2] розкрито основні переваги лізингу над іншими видами фінансування капіталовкладень в основні засоби. О. О. Смірнова [8], О. В. Марценюк-Розарьонова, С. В. Зарубенко [6], О. А. Горбатенко [3] досліджують перспективи розвитку лізингових послуг в Україні, як один із основних можливих шляхів модернізації економіки. Не зважаючи на ґрунтовні дослідження цих учених, деякі питання, пов'язані із особливостями функціонування ринку лізингових послуг, потребують постійного моніторингу.

Постановка завдання дослідження. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, що полягає у визначенні сучасних особливостей функціонування ринку лізингових послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах функціонування вітчизняної економіки, лізинг є однією із важливих форм інвестиційно-підприємницької діяльності, яка може значно прискорити науково-технічний прогрес виробництва, що принесе економіці значні конкурентні переваги, та активізувати інвестиційний процес у країні. Саме тому дослідження тенденцій функціонування та розвитку ринку лізингових послуг відіграє важливе місце в інтенсифікації структурної перебудови української економіки.

Розглядаючи зміст категорії лізинг, варто зазначити, що його в теорії та практиці трактують по-різному. З одного боку, лізинг є своєрідним кредитуванням підприємницької діяльності, з другого – його повністю порівнюють із довгостроковою орендою або з однією з її можливих форм. Деякі вчені вважають лізинг непрямим способом купівлі-продажу засобів виробництва чи права користування чужим майном, тоді, як інші, взагалі визначають зміст лізингу як дії за чужий рахунок, тобто управління чужим майном за дорученням довірителя [1].

У Законі України «Про фінансовий лізинг» поняття «лізинг» трактують як один із видів цивільно-правової діяльності, яка полягає в інвестуванні власних чи залучених фінансових коштів, що передбачає укладення угоди про виключне користування на визначений термін майном, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність, за умови сплати періодичних лізингових платежів лізингоотримувачем (особа, яка отримує майно у власність) [4].

На українському ринку лізингових послуг представлені як безпосередньо лізингові компанії (резиденти та нерезиденти України), так і банківські установи-резиденти України.

Відповідно до вищезазначеного у третьому кварталі 2016 р. на ринку лізингових послуг працювало 264 юридичні особи – лізингодавці та 406 фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу (рис. 1). Таким чином, порівняно з відповідним періодом 2015 р., спостерігається тенденція до скорочення лізингових компаній на 27 одиниць, що насамперед пов'язано із укрупненням компаній, оскільки активну діяльність та суттєвий вплив на ринок загалом мають не більше 20–30 ведучих лізингових компаній. Окрім цього, слід відзначити зростання кількості фінансових компаній-лізингодавців у 1,39 рази у 2016 р., порівняно з 2015 р., і у 2,2 рази порівняно з 2014 р.

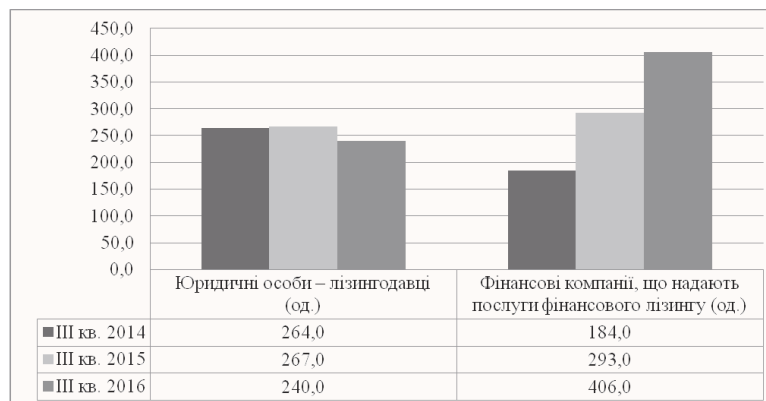

Рис. 1. Динаміка кількості надавачів послуг фінансового лізингу в Україні протягом III кварталів 2014–2016 рр. [5]

Загалом протягом аналізованого періоду ми спостерігали позитивну ситуацію на ринку лізингових послуг, а саме відбулося зростання кількості договорів фінансового лізингу.

Так, протягом III кварталів 2016 р. лізингодавцями було укладено договорів на суму 7 772,7 млн грн, що у 2,72 рази більше, ніж в аналогічний період попереднього року, що пов'язано із скороченням можливостей залучати інвестиції із традиційних кредитних джерел, а також із низкою конкурентних переваг лізингу над кредитуванням.

Юридичні особи – лізингодавці надають близько 99,7% усіх послуг фінансового лізингу, тоді, як фінансові компанії займають не значну частку на ринку лізингових послуг – 0,3%, проте обсяги їх діяльності щороку збільшуються (таблиця 1).

Вартість договорів фінансового лізингу за галузями представлена на рисунку 2. За підсумками 2016 р. переважаючим користувачем лізингових послуг залишається транспортна галузь – вартість договорів за 9 місяців 2016 р. складала 7 769,7 млн грн, не зважаючи на деякий спад вартості договорів на 29,0%, їх частка складала 32,5% від усіх договорів загалом. Варто звернути також увагу на сформовані тенденції, які відображають загальний спад у вартості договорів провідних споживачів лізингових послуг. Так, зокрема, сільське господарство, з яким укладено близько 29,5% від усіх угод демонструє спад у вартості укладених договорів на 8,0% або на 607,4 млн грн.

Таблиця 1

**Динаміка вартості та кількості договорів фінансового лізингу укладених в Україні
протягом III кварталів 2014–2016 рр.**

Показники	Роки			Темп приросту, %	
	III кв. 2014	III кв. 2015	III кв. 2016	2015/2014	2016/2015
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за період, (млн грн):	5451,1	4976,8	7772,7	-8,8	56,2
– юридичними особами	5328,5	4973,6	7757,0	-6,7	55,9
– фінансовими компаніями	122,5	3,2	15,7	-97,4	390,6
Кількість договорів фінансового лізингу (од.), укладених за період	6518,0	2713,0	7401,0	-58,4	172,8
– юридичними особами	6501,0	2700,0	7371,0	-58,5	173,0
– фінансовими компаніями	17,0	13,0	30,0	-23,5	130,8

Побудовано автором на основі даних джерела [5].

Аналізуючи решту провідних галузей, варто відзначити, що лише сфера послуг, вартість договорів якої становить 1052,9 млн грн демонструє незначний, проте приріст на 1,4%, що в абсолютному вираженні становило 14,6 млн грн [5].

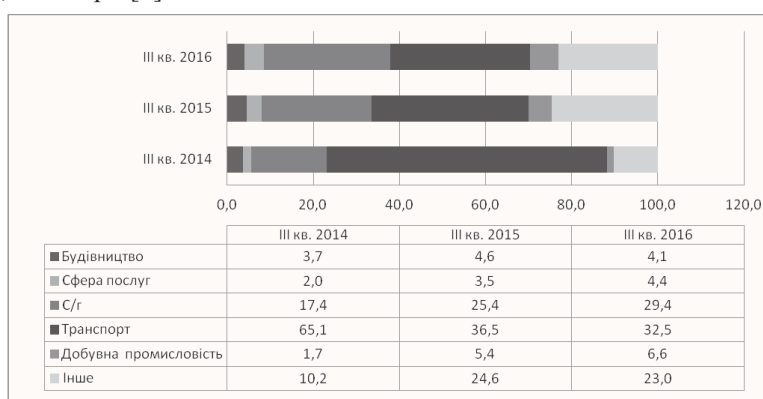

Рис. 2. Динаміка вартісного розподілу договорів фінансового лізингу за галузями економіки в Україні протягом III кварталів 2014–2016 рр., % [5]

Вартість договорів фінансового лізингу відповідно до терміну їх дії відображено на рисунку 3.

Протягом III кварталів 2015–2016 рр. спостерігалось скорочення частки договорів лізингу терміном понад 10 років на 7,5%. Частка Вартість договорів, термін дії яких більше 5 або дорівнює 10 рокам порівняно з аналогічним періодом попереднього року, зменшилась на 47,3% або на 4 112,4 млн грн, договори з терміном дії більше 10 років зменшились на 32,2% (414,3 млн грн).

Більшу частку договорів склали договори терміном від 2 до 5 років включно – 54,4%, не зважаючи навіть на те, що дана група договорів показала спад вартості укладених договорів на 3768, 5 млн грн, що становило 22, 5%. Тоді, як група договорів на короткостроковий період (до 2 років) показала суттєвий ріст вартості, що в абсолютному вираженні складало 2 220,6 млн грн або 68,7%.

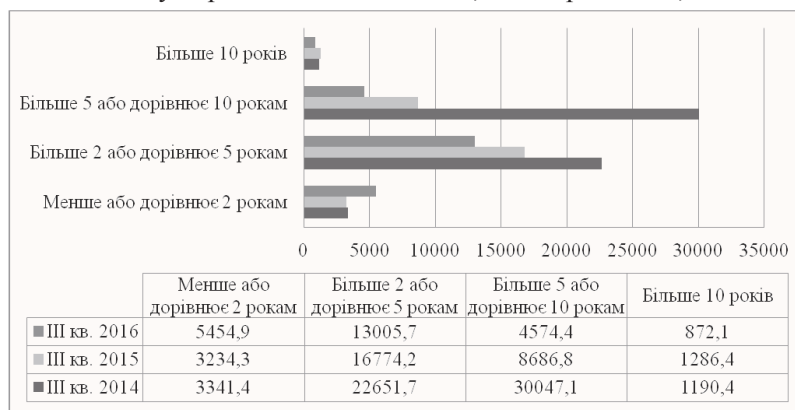

Рис. 3. Динаміка вартості договорів фінансового лізингу за терміном їх дії в Україні протягом 3 кварталів 2014–2016 рр., млн грн [5]

Основними об'єктами лізингу у 2016 р. були транспортні засоби, техніка, машини та устаткування для сільського господарства та будівельне обладнання і техніка.

Так зокрема, транспортні засоби, як об'єкт лізингу, у 2016 р. становили 56,5% від загальної суми договорів. Якщо провести паралелі із аналогічним періодом 2015 р., то можна стверджувати про спад такого показника на 21,9% або на 3 792,8 млн грн.

Техніка, машини та устаткування для сільського господарства, як об'єкт лізингового договору, у 2016 році становили 25,7% від загальної суми договорів. Проте і тут можна спостерігати зниження вартості договорів на 7,3% або на 487,5 млн грн, порівняно з 2015 р.

Що ж стосується будівельного обладнання та техніки, то їх частка у структурі об'єктів лізингу становила 3,5% від загальної суми договорів. Вартість договорів, як і у вищезазначених об'єктах, мала тенденцію до зменшення (скоротилася на 42,9% або на 630,8 млн грн у 2016 р. порівняно з відповідним періодом минулого року) [5].

Однією із ключових проблем, із якими зіштовхується лізингодавець є обмеження його фінансових ресурсів, адже особливістю лізингу, як підприємницької діяльності, є значні початкові витрати. Як відомо, купівля об'єкта лізингу відбувається разово і за значні кошти, повернення яких здійснюється протягом певного періоду у вигляді лізингових платежів. Джерела фінансування лізингових операцій протягом III кварталів 2015–2016 рр. наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

**Джерела фінансових ресурсів лізингодавців в Україні
протягом III кварталів 2015–2016 рр., млн грн**

Джерела фінансування, млн грн	III кв. 2015		III кв. 2016	
	юр. особи	фін. комп.	юр. особи	фін. комп.
Власні джерела	2485,0	3,0	4544,1	11,6
Запозичені джерела	451,6	0,0	1234,5	0,8
Інші джерела	1087,1	0,1	216,0	0,0
Всього	4023,7	3,1	5 994,6	12,4

Побудовано автором на основі даних джерела [5].

Відповідно до цього ми можемо побачити, що загальний обсяг джерел фінансування юридичних осіб – лізингодавців та фінансових компаній зріс у 2016 р. порівняно з 2015 р. на 49, 2% і становив 6 007,0 млн грн. Зростання відбулося завдяки збільшенню власного капіталу у 2016 р. на 91,1%, що становило 2978,0 млн грн.

Окрім цього, значний ріст показало таке джерело фінансування як авансовий платіж. Так, у 2016 р. авансові платежі становили 1577,7 млн грн, що на 69,8% більше ніж у 2015 році [5].

Основну частку, у структурі джерел фінансування лізингових операцій юридичних осіб – лізингодавців займав власний капітал 49,5% (2 967,0 млн грн). Проте також варто відзначити, що авансовий платіж, як джерело формування фінансових ресурсів лізингодавцем, також займав значну частку у 2016 р. – 26,3%.

Таким чином, здійснивши ґрунтовний аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку лізингових послуг, ми побачили що цей сегмент фінансового ринку має значний потенціал для розвитку. І хоча на його шляху виникає маса проблем, проте якщо об'єднати зусилля всіх сторін, які працюють на ринку лізингових послуг, можна досягнути не лише значне зростання якості та ефективності виробництва, а й інтенсифікувати розвиток економіки в цілому.

Висновки. Незважаючи на те, що фінансовий лізинг не є широко розповсюджений на території України, проте він набуває все більшого значення з кожним роком. Показники діяльності ринку лізингових послуг сигналізують про позитивні тенденції для його розвитку. Проте потрібно зазначити, що для того, щоб лізинг став ефективним фінансовим інструментом інвестування розвитку економіки необхідно, об'єднавши зусилля всіх учасників ринку, здійснити такі кроки:

- 1) удосконалити нормативне законодавство та гармонізувати його з міжнародними стандартами;
- 2) знизити вартість нотаріальних послуг з оформлення договору лізингу;
- 3) сприяти розвитку інфраструктури ринку лізингових послуг;
- 4) розробити комплексну програму залучення іноземних інвестицій, які виступатимуть у формі лізингових послуг;
- 5) забезпечити захист прав усіх учасників ринку лізингу.

Література:

1. Борисюк О. В. Ринок лізингових послуг в Україні : проблеми та перспективи розвитку / О. В. Борисюк, О. О. Міщанчук // Науковий вісник ХДУ. – 2014. – № 5. – С. 22–25.
2. Борисюк О. В. Фінансовий лізинг в Україні : переваги та недоліки / О. В. Борисюк, О. М. Гуменюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – № 5, частина 4. – С. 19–21.
3. Горбатенко О. А. Проблеми та перспективи розвитку лізингових відносин в Україні // Фінанси України. – 2012. – № 13. – С. 123–126.
4. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 року № 723/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – №16. – ст. 68 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.
5. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України [Електронний ресурс] // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-finansovih.html>.
6. Марценюк-Розарьонова О. В. Проблеми лізингових відносин на сучасному етапі та шляхи їх подолання / О. В. Марценюк-Розарьонова, С. В. Зарубенко // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – № 2. – С. 77–82.
7. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К. : Знання, 2010. – 532 с.
8. Смірнова О. О. Розвиток лізингового бізнесу в Україні : сучасний стан та можливості застосування іноземного досвіду / О. О. Смірнова // Фінанси, облік і аудит. – 2014. – № 1 (23). – С. 128–140.
9. Ярошевич Н. Б. Переваги та недоліки лізингу як виду кредитування засобів виробництва в Україні / Н. Б. Ярошевич // Збірник науково-технічних праць Наукового вісника НЛТУ України. – 2009. – № 19.5. – С. 241–246.